

שריית עדשות מגע במים או בנוזל בשבת

נשאלתי אם צריך לחוש לדעת המחמירים ושלא להשרות עדשות מגע (קונטק"ט לנ"ז בלע"ז) רכות בנוזל בשבת ויו"ט או אם יש לנהוג כדעת המקילים אף לכתחלה.

הגרש"ז אויערבאך זצ"ל הורה שאין איסור להכניס עדשות מגע לחומר, ודבריו מובאים בב' מקומות. כתוב בספר נשמת אברהם (ח' או"ח סי' שכ"א אות ב') "עדשות מגע. אדם המרכיב עדשות מגע רכות צריך כל פעם שהוא מוריד אותן להכניסן לחומר עד שתזרות להרכיבן. ושאל מו"ר הגריי" נויבירט שליט"א למורנו ורבנו הגרש"ז אויערבאך זצ"ל אם אסור לעשות כן בשבת משום תיקון מנא... ואמר לנו הגאון זצ"ל שמותר לעשות זאת ואין זה דומה ללולב שאין למלאות כלי עם מים כדי להניחו בו בשבת ולא מחליפין את המים ביום טוב כי המים מוסיפין חיות ללולב ולא רק שומרים אותו במצבו."

והדיון היה אם לדמות נ"ד להא דתנן (סוכה מב.) "ומחזירתו למים בשבת, רבי יהודה אומר בשבת מחזירין ביום טוב מוסיפין ובמועד מחליפין". וכתב רש"י (שם ד"ה בשבת מחזירין) "שהרי מכאן נטלום היום אבל לא מוסיפין מים כ"ש שאין מחליפין המים לשפוך את אלו ולתת אחרים צונן מהני דטרח לתקוני מנא". ופירש הגרש"ז שנ"ד אינו דומה לדין לולב כי המים מוסיפין חיות ללולב ולא רק שומרים אותו במצב, מה שאינו כן לענין עדשות מגע שעיקר כוונתו הוא לשמרם שלא יבשו. וצ"ל שכל מה שאסרו חז"ל (שם) היינו דוקא להכין מים חדשים ללולבו אבל כשמחזירו למים מוכנים שהיה בהם כבר אינו תיקון הלולב (אלא שמירתו) ורק אם לא היה במים כלל קודם השבת אסרו להכין לו מים משום תיקון כלי. ובנ"ד כיון שעדשות המגע הן כבר לחות אין שום תיקון להורידן לחומר.

[ועי' במש"כ באריכות בשו"ת שואל בשלמה (ח"א סי' ל"ו) אם גזרו חז"ל במקרה שמחזירו למים אחרים או דוקא אם לא היה במים כלל. וע"ע (שם) שכן נחלקו רבותינו אם עיקר דין זה על הכנת המים או על נתינת הלולב בהן.]

ויותר נראה שיש להתיר הורדת עדשות המגע לחומר ע"פ מש"כ בשו"ת הרשב"א (ח"ד סי' ע"ג) שהתיר להשקות ירק תלוש בשבת כדי שלא יכמוש, וז"ל "ואין מביאין ראייה מלולב שאינו ראוי לטלטלו בשבת אלא כדי שלא יכמוש התירו לטלטלו להחזירו בשבת, דמן הדין היה שלא יטלטלו כלל ואפילו ביו"ט ולאחר שהניחו על גבי קרקע לאחר מצותו אסור לטלטלו וכדאיתא התם בירושלמי, אלא משום הידור מצוה התירו לטלטלו וחזרתו בשבת ולהוסיף ביו"ט, אבל ירקות הראויות לאכילה ביומן נראה לי שיותר להשקותן כדרך שמותר לטלטלן." וע' בשו"ת יחזה דעת (ח' ב' סי' נ"ג) שהמשיך סברת הרשב"א אף לשאר ענפי אילנות המוכנים מע"ש וראויים להריח בהם וכיוצא בזה. ואף אם אין הכרח להתיר בכה"ג (כמש"כ בשו"ת שואל בשלמה הנ"ל), זהו משום שיש דין מוקצה על הענפים אם לא שהכינם לצורך שבת או יו"ט, אבל עדשות מגע שהם כלים של היתר אין מקום להחמיר ולאסור להורידם לחומר ע"פ מש"כ הרשב"א.

ועוד הובא דברי הגרש"ז אויערבאך בספר שמירת שבת כהלכתה (פ' ט"ו אות פ"ב), וז"ל "עדשות מגע רכות, אשר חייבים להכניסן לתוך נוזל מיד עם הסרתן מן העין, כדי שלא תתקלקלה מותר לעשות כן גם בשבת." ובהערות כתב (שם אות רנ"א) "דלא שייך בו משום מעבד, דומיא דאוכלין דאסור להכניסם לתוך חומץ, סי' שכ"א במ"ב ס"ק ט"ו, דשאני התם שהחומץ משנה את האוכל משא"כ כאן דכל כוונתו לשמור על העדשות והוה כמכניס אוכל למקרר שלא יתקלקל."

וכל דברי הגרש"ז היו אך ורק לענין דין תיקון מנא ודין מעבד, דהיינו שאין בהורדתן לחומר משום תיקון מנא או מעבד שהרי אינו משנה שום דבר בהן אלא שומר המצב העכשוי. והגרש"ז אויערבאך לא דן בענין נקוי וכיבוס עדשות המגע, ולכאורה היה פשוט לו שאין בזה משום מכבס מן הטעמים הנכתבים לקמן.

[מה שלא נמנע בס' שמירת שבת כהלכתה (פ' ט"ו הלכה ו') מלהתיר להשרות בגדי ניילון וסנטטי בשבת ואין בזה משום כיבוס היינו ע"פ מש"כ בשם הגרש"ז אויערבאך, וז"ל (פ' י"ב הל' ט"ו) "...ואם רצונו להשתמש במברשת רטובה, או שנמצאים מים בבקבוק, מוטב להשתמש במברשת שעשויה חומר סינטטי שאין שערתיה צפופות זו לזו." ובהערות (פ' י"ב אות מ"ו) הסביר "שמעתי מהגרש"ז אויערבאך שליט"א, וסברתו עמו, דכל דבר שאינו בולע ואין נפחו משתנה מחמת המים הנכנסים וגם החללים שבין שערות המברשת ניכרים לעין (עיי' בהערה הקודמת), הרי זה דומה

לצינור דק של גומי שמריק ממנו מים, ואין כל חשש של איסור סחיטה, ועדיף טפי מעור ושערות המובא ס' ש"כ במ"ב סוס"ק נ"ה."]

מאידך, הגרי"ש אלישיב זצ"ל (קובץ תשובות ח"א סי' כ"ו, והו"ד בנשמת אברהם שם) דן על שריית עדשות מגע מטעם איסור כיבוס, דשמא צריך לאסור משום שרייתו זהו כיבוסו. ואף שהן נעשות מן פלסטיק, מ"מ טיב עדשות מגע רכות הוא שכן בולעים הרבה מים (ובגמר שרייתן הן מלאות מים עד שיש בהן מארבעים אחוז לקרוב לשמונים אחוז מים).

בתחלת דבריו השווה חומר זה שמשמשים בו ליצירת העדשות לדין עור. והלכה פסוקה היא (או"ח סי' ש"ב סע' ט') שבעור לא אמרינן שרייתו זהו כיבוסו. אבל לאחר העיון כתב דשמא שייך כיבוס במין פלסטיק זה שהרי מין זה בולע הרבה ואינו דומה כ"כ לעור (וסתם פלסטיק אינו בולע כלל, וע"ש שכן כתב בשם אג"מ יו"ד ח"ב סי' ע"ו).

ולפי זה הביא המחלוקת (הו"ד ברמ"א סי' ש"ב סע' ט') בדין שרייתו זהו כיבוסו. הרי לדברי הרא"ש (תוס' הרא"ש יומא עז:;) דין זה נאמר אך ורק אם יש לכלוך על הבגד, אבל אם הבגד הושחר מחמת לבישה או תשמיש, וכ"ש אם הוא נקי לגמרי, לא אסרינן שרייתו. וכתב רב אלישיב (שם ד"ה אכן) "אכן י"ל דאף להמחמירים גם כשאין דבר מאוס על הבגד, מ"מ שרייתו מוסיף בליבונו שהרי הבגד הושחר מחמת לבישה וכמ"ש הרא"ש אבל בבגד חדש ומלובן כל צרכו ואין שום הוספה בשרייתו, אין כאן מלאכת כיבוס." ועפ"ז כתב (שם ד"ה לפי"ז) "היה מקום להתיר אם היו רוצים את עדשות המגע חסנטצ ערב שבצ-להשרותם במים בשבת כדי שלא יתקלקל

אך אח"כ מצא כתוב בשו"ע הרב (שם סע' כ"א) שהחמיר אף אם אינו מוסיף שום נקיות בשרייתו, וז"ל "ויש לחוש לדבריהם להחמיר בשל תורה". ואף שבשו"ת אבני נזר (חאו"ח סי' קנ"ז) כתב "וצ"ע מנין לו זה", מ"מ הגרי"ש אלישיב חשש לדברי שו"ע הרב (ודבריו נראים כפשטותו של דברי הרמ"א שכתב "ויש אוסרים בכל ענין" דהיינו אפילו חדש ומלובן).

ולהלכה ולמעשה כתב הגרי"ש אלישיב "ואחרי שהוציאו חומר מיוחד אשר לדבריהם אין בכחו לנקות כלל את עדשות המגע יש מקום להתיר להשרות את עדשות המגע במים בשבת בחומר הנ"ל ובצירוף רחיצת עדשות המגע בערב שבת וכנ"ל."

אך צ"ע בדברי הגר"ש אלישיב מכמה טעמים. הרי כתב המשנה ברורה בהקדמתו לדין כיבוס (סי' ש"ב ס"ק ל"ט) "המלבן הוא מאבות מלאכות ולבון שייך בין בצמר ובין בפשתן ובכל שאר מינים שדרכן להתלבן." הרי מלאכת ליבון אינו שייך אלא במינים שדרכן להתלבן, ומזה הטעם אין איסור בשטיפת כלי סעודה וכיוצא בהן שהרי אינן בכלל המינים שדרכן להתלבן אף שכן דרכן לנקותם במים אחר הסעודה. ולכאורה ה"ה בעדשות מגע שאינן עשויות ממין שדרכו להתלבן. ומה שהוצרך באג"מ לדון בענין מפות העשויות מפלסטיק, היינו שהן עשויות בצורת בגד ומשתמשים בהן כבגד ומה"ט היה נראה לדונן כמו בגד אם לא שאינן בולעות, מה שאינו כן לענין שטיפת כלי סעודה העשויים מפלסטיק וכן כיוצא הם שלא היה בהם אפילו ספק.

ועוד הרי דנו רבותינו בענין עור מה דינו לענין כיבוס. לענין סחיטה בשער כתב רש"י (שבת קכח: ד"ה אין סחיטה) "אין סחיטה בשער: שהוא קשה ואין בולע". ועל זה כתב בשו"ת אבני נזר (או"ח סי' קנ"ז אות ד') "דאין כיבוס אלא במוציא לכלוך שמובלע בתוכו, וכמו שכתב בלבוש סימן ש"ב וזה לשונו אבל להסיר הנוצות מן הבגד מותר שאין זה דומה לליבון שאין הנוצות תחובין בתוכו כמו המים והעפר ע"כ. וכן משמע בריב"א שהביא הבית יוסף סימן ש"ב וזה לשונו ולא לצחצוח וכיבוס. וצחצוח היינו להוציא הבלוע. ועייין ברש"י מגלת אסתר בפסוק ונתון תמרוקיהן. וכן משמע לי מדמותר הדחת כלים בשבת ואין בהם משום ליבון. ואין לומר משום דבמשכן לא היה ליבון כי אם במיני בגדים שהרי כל המלאכות מחורש עד האופה היה רק בסמינין, ומכל מקום חייב בכל הדברים. אלא ודאי משום שליבון שהיה במשכן בבגדים אינו דומה להדחת כלים, דבבגדים מוציא הלכלוך מתוכם מה שאין כן בהדחת כלים... וכיון דעור אינו בולע אין בו חיוב ליבון." הרי ס"ל לאבני נזר שאין איסור כיבוס תלוי במה שבו לע או אינו בולע, שהרי גם כלי עץ וחרס (שאינו מצופה) ועור בולעים מעט, אלא כוונתו לומר שאף שבו לעים מ"מ אין זה בכלל כיבוס שהרי אין מעשה הכיבוס להוציא מה שבתוכו אלא מה שעל גביו.

וכן רואים שאפילו יבלע איזה כתם בעור, אינו מוציא הלכלוך ע"י שרייה. ואף אם לפעמים יועיל (או יועיל במקצת), שפיר שייך להחשיבו לאו בר כיבוס לענין שבת שהרי אין זה מעשה רגיל וחשוב. וממילא לאו בר כיבוס הוא, ומה"ט התירו לשפוך מים על נעלים להסיר טיט שהרי אינו שייך כיבוס הגם שאילו היה עושה כן לבגד היה חייב משום מלבן.

ואף שיש לשאול שהרי בנ"ד כוונתם להוציא הלכלוך הבלוע מתוך עדשות המגע, מ"מ נראה שאין לחוש בכה"ג שהרי כתבו בשו"ע הגרש"ז (סי' ש"ב קונטרס אחרון אות א') ובשו"ת אבני נזר (שם אות י"א, י"ב) שאיסור כיבוס הוא משום חזותא. וכל מה שמנקים עדשות המגע אינו להסיר לכלוך הנראה לעינים אלא להסיר קטריות שהן מיקרוספוקיות (וגם לשמר את עדשות המגע שלא ייבשו), ואין זה בכלל כיבוס, לא מה"ת ולא מדבריהם. ומה שחילק הגרי"ש אלישיב בין העשוי מחומר שאין בכחו לנקות כלל לבין חומר המנקה הרי לפי המציאות אינו מובן איזה חשיבות יש בחומר המנקה לדין כיבוס כיון שסוף כל סוף אינו מועיל אלא לדבר שאינו נראה לעינים (ואילו היו אוסרים מטעם שרייתו זהו כיבוסו אף במים יש איסור). הרי לדברי הגרש"ז ואבני נזר אין כאן כיבוס כלל, ולדין שרייתו זהו כיבוסו אין חילוק בין אם שורין בדבר המנקה יפה או בדבר שאינו עשוי לנקות.

[והראיה לזה ממה שאין איסור כיבוס שייך בהגעלת כלים. וכתב באבני נזר (שם אות ד') "ואף דאפילו בהגעלת כלים בשבת לית בו איסור ליבון." וכתב (שם אות י"א) "וצ"ל דמלבן אינו אלא משום חזותא כמו צובע... והבלוע שבתוך הכלי אין מקלקל מראהו." הרי אף שכל כוונתו להוציא הבלוע מהן, דומה למעשה כיבוס, מ"מ אין זה חשוב כיבוס כיון שמה שמוציא ממנו אינו נראה לעינים, וה"ה לנ"ד.]

ועוד מה שנקט הגרי"ש אלישיב מש"כ בשו"ע הרב (סע' כ"א) להחמיר (שלא כדברי הרא"ש) ושלא להשרות אפילו בגד שהוא נקי לגמרי, אינו שייך כ"כ לנ"ד שהרי הגרש"ז לא כתב כן בכל ענין אלא "ויש לחוש לדבריהם להחמיר בשל תורה". ואינו נראה לומר שיש ספק איסור תורה בעדשות מגע מכל הטעמים הנ"ל, וממילא לא שייך להחמיר אף לדברי שו"ע הרב.

להלכה ולמעשה

מכל הנ"ל נראה שאין צריך להחמיר בנ"ד ומן הדין מותר לכתחילה להוריד עדשות המגע לחומר בשבת בין אם נקה אותן קודם השבת ובין אם לא עשה כן. ואין שום מעלה להשתמש בחומר אשר אין בכחו לנקות, שאף חומר העשוי לנקות אין לו דין כיבוס.

וכיון שכן, י"ל שיותר נכון דוקא להורידם בנוזל הרגיל שהרי אם לא יעשה כן עלול לגרום זיהום ומחלות לעינים (כפי עדות כמה רופאים)

ומה"ט יש טעם גדול למנוע מחומרה זו שיעץ הגרי"ש אלישיב זצ"ל. [נאין בזה משום רפואה האסורה בשבת דומה למה שאין ברחיצת הידים לאחר שנגע בדבר מאוס או שרוצה לאכול, שאין זה מעשה העשוי לשם רפואה דוקא, אלא הוא מעשה רגיל שכל מי שיש לו עדשות מגע רגיל בו בכל יום, (ועי' או"ח סי' שכ"ח סע' ל"ז וז"ל "כל אוכלים ומשקים שהם מאכל בריאים מותר לאכלן ולשתותן... ומוכחא מילתא דלרפאה עביד אפילו הכי שרי").]